

12. децембар 2019.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ЗА УТВРЂИВАЊЕ СТОПЕ КОНТРАЦИКЛИЧНОГ ЗАШТИТНОГ СЛОЈА КАПИТАЛА ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Извршни одбор Народне банке Србије је на основу члана 14. став 1. тачка 11) Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС“, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015 и 40/2015 – одлука УС и 44/2018) и на основу тачке 436. Одлуке о адекватности капитала банке („Службени гласник РС“, бр. 103/2016 и 103/2018, у даљем тексту: Одлука о адекватности капитала), на седници одржаној 12. децембра 2019. године, одлучио да стопу контрацикличног заштитног слоја капитала за Републику Србију задржи у висини од 0%.

Контрациклични заштитни слој капитала (у даљем тексту: *ССуВ*) представља додатни основни акцијски капитал који су банке у обавези да одржавају изнад прописаних регулаторних минимума у износу који је једнак производу њихове ризичне активе и специфичне стопе контрацикличног заштитног слоја капитала. Применом овог инструмента утиче се на ублажавање цикличне димензије системског ризика, будући да се њиме током периода израженог кредитног раста ствара додатни слој основног акцијског капитала, који може бити ослобођен када се системски ризици материјализују.

Народна банка Србије утврђује на тромесечном нивоу стопу *ССуВ*-а за Републику Србију, узимајући у обзир вредност референтног показатеља, важеће смернице и препоруке Европског одбора за системски ризик и остале променљиве које сматра релевантним за праћење цикличне димензије системског ризика. У складу с тачком 436. ст. 2. и 3. Одлуке о адекватности капитала, основу за обрачун референтног показатеља на бази кога се процењује потребна висина стопе *ССуВ*-а представља одступање учешћа кредита у БДП-у од свог дугорочног тренда.

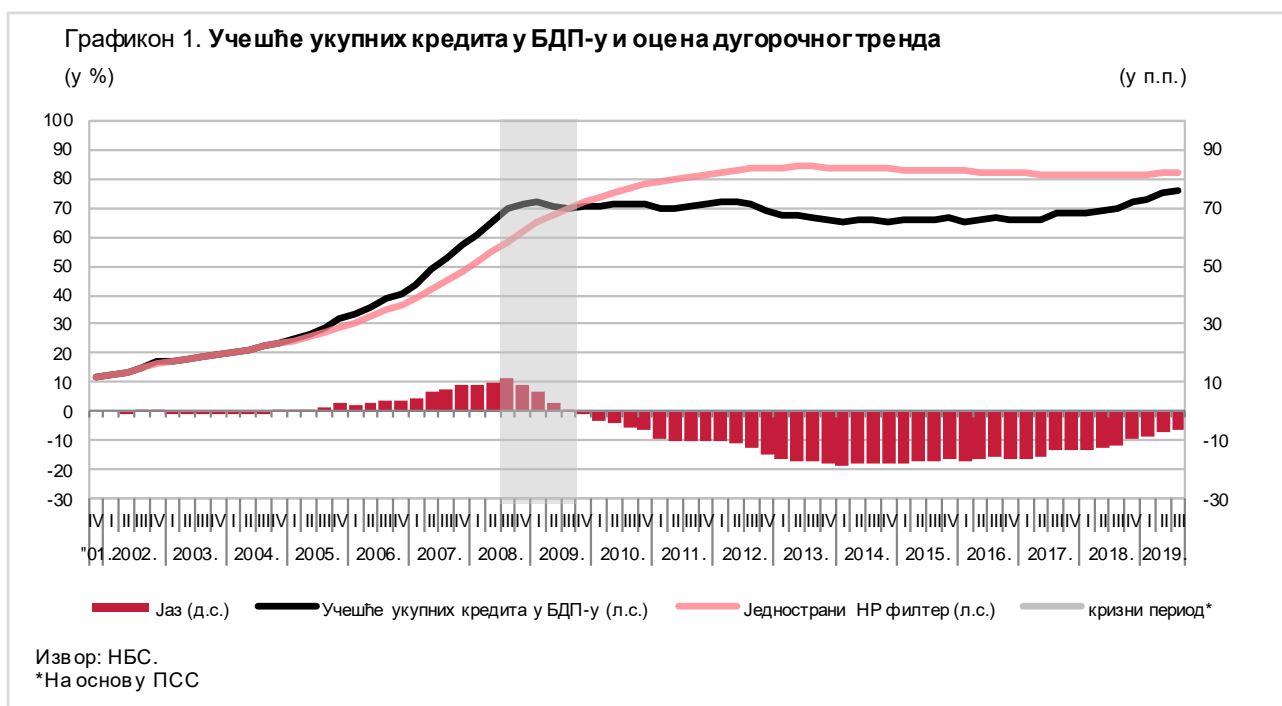
На Графикону 1. приказано је учешће кредитне активности недржавном сектору у БДП-у, дугорочни тренд и оцењено одступање учешћа кредита у БДП-у од свог дугорочног тренда¹. Након периода

---

¹ Почев од марта 2018. године, основу за обрачун референтног показатеља за утврђивање стопе *ССуВ*-а представља учешћа кредита недржавном сектору у БДП-у, док је у претходном периоду, основу за обрачун представљало учешће пласмана недржавном сектору у БДП-у, који су поред кредита обухватили и дате депозите, инвестиције, хартије од вредности и остала финансијска средства, потраживања за камату, накнаду и провизију и остале пласмане.

експанзивне кредитне активности од 2000. до 2008. године, крајем 2009. године одступање учешћа кредита у БДП-у ушло је у зону негативних вредности. На основу података из септембра 2019. године, учешће укупних кредита у бруто домаћем производу износило је 76%², док је оцењена вредност одступања овог учешћа износила -6,3 п. п. Оцењена вредност одступања учешћа укупних кредита у БДП-у има присутан тренд раста, али је и даље испод свог дугорочног тренда. Такође, оцењена вредност одступања учешћа кредита у БДП-у налази се испод референтне вредности од 2 п.п.³, што указује на то да је вредност референтног показатеља за утврђивање стопе ССуВ-а 0%.

Ипак, затварање јаза у појединим сегментима кредита сектора становништва наложило је примену циљаних мера како би се овај ризик ограничио без нежељених последица на укупну кредитну активност. У

складу с тим, Извршни одбор Народне банке Србије је крајем претходне године усвојио пакет прописа у циљу спречавања настанка проблематичних кредита у банкарском сектору и предупредивања могућих последица по финансијску стабилност. Између осталог, уведен је нови показатељ ризика концентрације, којим се на нивоу сваке банке

² Републички завод за статистику је извршио ревизију података о БДП-у за 2015. и 2016. годину и прве објављене процене (као збир четири квартала) за 2017. годину. У следећој етапи, ревизија серије уназад до 2005. је извршена до краја 2018. године, а подаци пре 2005. године (почев од 1995) ће бити ревидирани, тј. цела серија комплетирана, током 2019. године – као и у земљама чланицама ЕУ.

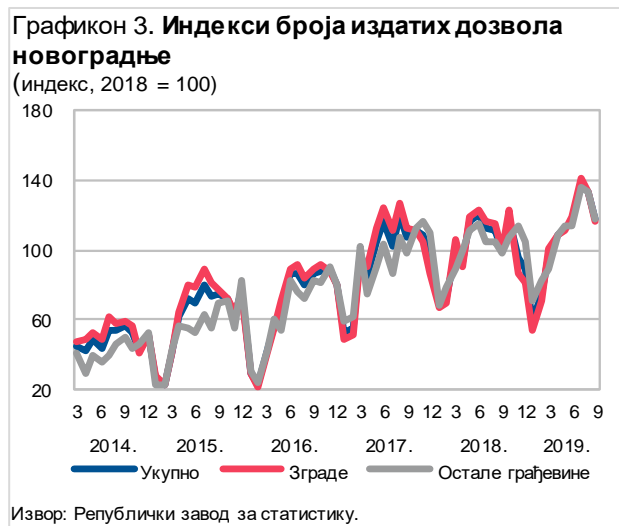
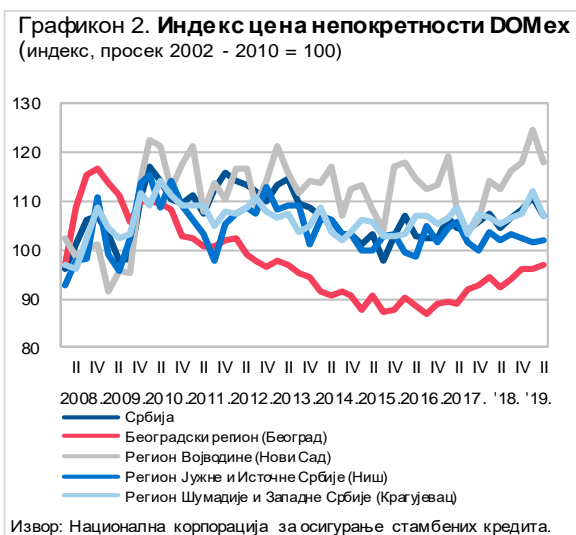
³ Видети: *Recommendation of the European Systemic Risk Board of 18 June 2014 on guidance for setting countercyclical buffer rates (ESRB/2014/1), Annex Part II.*

примарно обухвата затечен портфолио готовинских, потрошачких и осталих кредита (који нису стамбени кредити ни минуси по текућем рачуну) уговорене рочности осам и више од осам година. Поред тога, прописан је степен кредитне задужености од 60% (Debt-to-Income – DTI), чије прекорачење проузроковано одобравањем било ког кредита физичком лицу након ступања на снагу нових одредаба обавезује банку да потраживања од тог дужника засебно приказује приликом извештавања Народне банке Србије о квалитету своје активе.

Ради одређивања стопе контрацикличног заштитног слоја капитала за Републику Србију, поред одступања учешћа кредита у БДП-у од дугорочног тренда, узети су у обзир и додатни опциони показатељи, у складу с тачком 436. став 4. Одлуке о адекватности капитала. Коришћени су опциони показатељи праћења кредитне активности који осликавају карактеристике домаћег финансијског система, а односе се на тржиште непокретности, спољну неравнотежу и на кретања у банкарском сектору.

Тржиште непокретности

Показатељи тржишта непокретности на агрегатном нивоу за Републику Србију указују на опоравак овог сегмента финансијског тржишта.

Просечна цена непокретности, мерена индексом DOMex за Републику Србију на крају другог тромесечја 2019.⁴ на међугодишњем нивоу је повећана за 2,6%, док је у односу на претходно тромесечје дошло до пада од 3,5%.

Резултати анкете о о кредитној активности банака за Т3 2019. показују да је, посматрано на нивоу целог тржишта, повећана тражња становништва за кредитима, која је у највећој мери била усмерена ка готовинским и стамбеним кредитима.

Раст броја издатих дозвола новоградње је још један фактор очекиваног даљег раста понуде на тржишту непокретности. На крају трећег тромесечја 2019. године забележен је раст од 20,6% у односу на исто тромесечје претходне године. LTV рацио је у трећем тромесечју 2019. забележио раст у односу на претходно тромесечје, односно износио је 72,76%⁵ (70,98% у Т2 2019), док је током целог посматраног периода остао значајно испод регулаторног максимума од 80%⁶.

Показатељи спољне неравнотеже

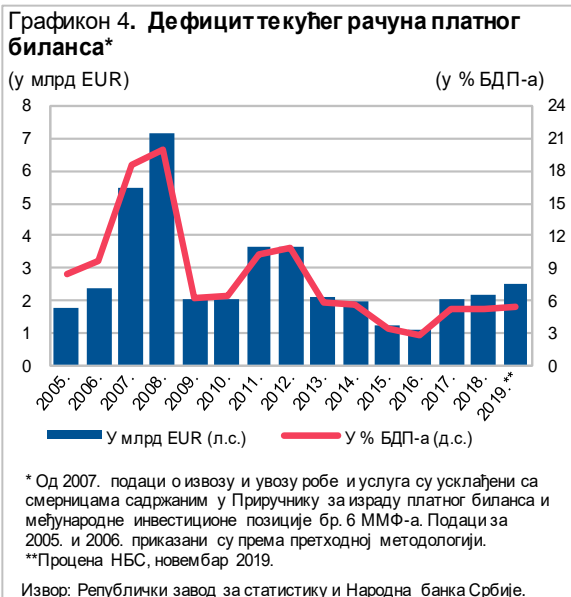
Дефицит текућег рачуна је у пуној мери покривен нето приливом страних директних инвестиција. Према прелиминарним подацима за првих девет месеци ове године, прилив страних директних инвестиција од око 2,9 милијарди евра усмерен је претежно у разменљиве секторе, што доприноси екстерној одрживости земље и привредном расту на одрживим основама.

---

⁴ Последњи доступан податак.

⁵ Према подацима Националне корпорације за осигурање стамбених кредита за новоодобрене кредите осигуране код те корпорације.

⁶ У складу са Одлуком о мерама за очување и јачање стабилности финансијског система („Службени гласник РС”, бр. 34/2011 и 114/2017), кредит који је обезбеђен хипотеком на непокретности може бити одобрен физичком лицу под условом да износ кредита није већи од 80% вредности те непокретности, осим ако се стамбени кредит одобрава у оквиру мера подршке државе одређеним категоријама физичких лица када кредит не може бити већи од 90% вредности непокретности.

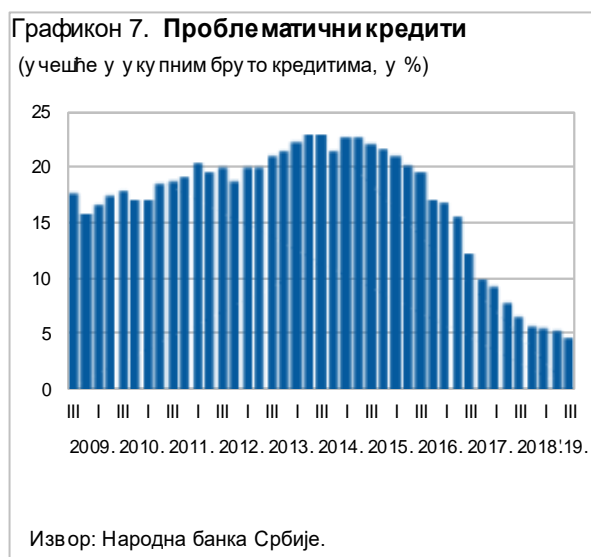

Основни показатељи банкарског сектора

Банкарски сектор је адекватно капитализован и високо ликвидан уз очекивања да ће се тако задржати у наредном периоду.

На крају трећег тромесечја 2019. показатељ адекватности капитала је износио 23,6%, што је знатно изнад регулаторног минимума (који од 30. јуна 2017. године износи 8%).

LtD рацио, однос кредита и депозита, на крају трећег тромесечја 2019. задржао се на нивоу нижем од 1, што указује на то да се банке у

већој мери ослањају на домаће, стабилне изворе финансирања.

Учешће проблематичних кредита у укупним кредитима банкарског сектора је значајно смањено и има евидентан опадајући тренд захваљујући примени Стратегије за решавање проблематичних кредита која је донета 2015. године, као и другим регулаторним активностима Народне банке Србије. Учешће проблематичних кредита износило је 4,7% на крају ТЗ 2019. године, што је за 1,7 п.п. мање у односу на ТЗ 2018. године, односно 17,6 п.п. мање у односу на август 2015. године када је усвојена поменута Стратегија. Влада РС је у децембру прошле године усвојила Програм за решавање проблематичних кредита за период 2018-2020. године како би се спречио настанак нових проблематичних кредита и омогућила одрживост постигнутих резултата по питању проблематичних кредита. Програм обухвата три подручја активности. Прво подручје усмерено је ка решавању проблематичних потраживања државних финансијских поверилаца, друго ка даљем унапређењу примене стечајног оквира, док треће обухвата низ активности које су усмерене ка превенцији настајања нових проблематичних кредита.

Оцена системског ризика финансијског система Републике Србије

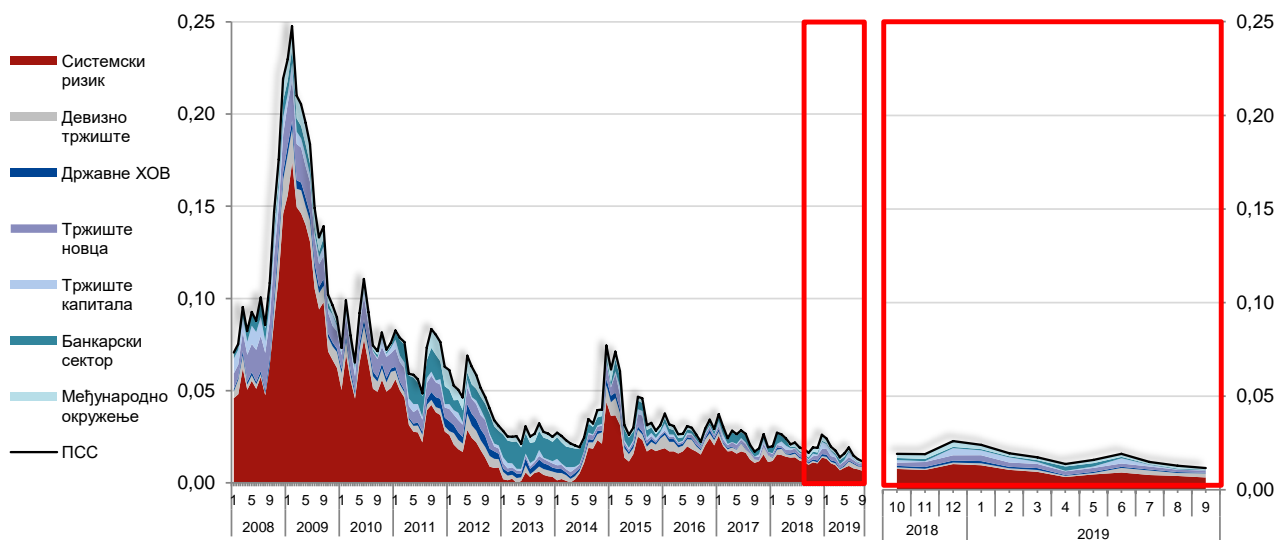
Показатељ системског стреса (у даљем тексту: ПСС) развијен је с циљем да се идентификују периоди повишеног стреса и ниво системског ризика финансијског система Републике Србије. ПСС обухвата низ показатеља који сагледавају величину финансијског стреса у шест најважнијих сегмената финансијског система Републике Србије: девизно тржиште, тржиште државних хартија од вредности, тржиште новца, тржиште капитала, банкарски сектор и међународно окружење. У периоду од септембра 2018. до септембра 2019. године, ПСС указује на период ниског ризика, са ниском и стабилном системском компонентом уз благе осцилације на кржишту капитала.

Иако висок ниво евроизације представља један од кључних ризика по стабилност финансијског система Републике Србије, у току трећег тромесечја 2019. године кретања на девизном тржишту нису значајно утицала на ниво ПСС-а. У току ТЗ 2019. године забележен је нижи ниво системског стреса у односу на претходно тромесечје.

Постигнути економски резултати и стабилни макроекономски показатељи указују на низак ниво финансијског стреса који произилази

из јавних финансија у посматраном периоду. Просечна премија ризика Србије у Т3 је износила 75 б.п. и била је нижа за 31 б.п. у односу на просечну премију у Т2 2019. У септембру премија ризика Србије је забележила нови историјски минимум од 49 б.п. (18. септембар). На крају септембра премија ризика Србије је износила 64 б.п. и била је међу најнижима у региону (Пољска 34 б.п., Хрватска 65 б.п., Мађарска 100 б.п., Румунија 175 б.п.) и знатно испод ЕМВИ Global (338 б.п.).

Графикон 8. Кретање Показатеља системског стреса и приказ доприноса најзначајнијих фактора ризика Показатељу системског стреса уз идентификацију режима финансијског стреса

Извор: Народна банка Србије.

Повољна кретања на тржишту новца настављена су и у Т3 2019. године, тако да домаће тржиште не представља извор ризика системског стреса у финансијском систему Републике Србије.

Континуирано унапређење регулаторних мера које спроводи Народна банка Србије ствара додатну отпорност финансијског система на потенцијалне шокове. Резултати макропруденцијалних стрес-тестова банкарског сектора, које Народна банка Србије спроводи у тромесечној динамици, потврђују да је банкарски сектор Републике Србије адекватно капитализован и високо ликвидан.

Почетком септембра рејтинг агенција Moody's је поправила изгледе за повећање кредитног рејтинга Србије за задуживање у домаћој и страниј валути са „стабилних“ на „позитивне“ и потврдила кредитни рејтинг Србије на нивоу „Ба3“. Крајем септембра агенција Fitch Ratings повећала је кредитни рејтинг Србије за дугорочно задуживање у домаћој и страниј валути са ББ на ББ+. Тиме је Република Србија, очувањем

финансијке стабилности и трансформишући своју економију, први пут дошла на корак од добијања инвестиционог рејтинга, карактеристичног за економије које одликује висока сигурност улагања.

Ниска и стабилна инфлација, доследно спровођење мера фискалне консолидације и структурних реформи, већи прилив капитала, ублажавање монетарне политике уз стабилан банкарски систем позитивно доприносе јачању отпорности домаћег финансијског система на ризике, а самим тим и макроекономској стабилности земље.